

RANKU, BILKE ja KOTOMA -hankkeiden ohjausryhmän 6. kokous

Aika: Perjantai 5.5.2017

Paikka: Virastotalo, kokoustila Airisto, 3. krs, Itsenäisyydenaukio 2, Turku

Videoyhteys: ELY virtuaalihuone 02

Läsnä: Aino Launto-Tiuttu, MTK Varsinais-Suomi
Anni Karhunen, YM
Elina Liinaharja, MTK-Satakunta (videoyhteydellä)
Marja-Liisa Tapio-Biström, MMM (videoyhteydellä)
Mikko Rahtola, LUKE (videoyhteydellä)
Seppo Jaakonmäki, VARELY E
Ville Keskisarja, MMM (videoyhteydellä)
Hankkeiden edustajat: RANKU: Kaija Salmela, Sami Talola ja Sanna Tikander, BILKE: Juha-Pekka Triipponen, Elsi Kauppinen ja Markku Puustinen (videoyhteydellä)

Poissa: Airi Kulmala/MTK, Esa Lindqvist/Tekes, Heikki Aro/Tekes, Katri Vasama/MMM, Liisa Vainio/Turun kaupunki, Markku Pärssinen/MTK-Satakunta, Miira Riipinen/Kuntaliitto, Mirja Koskinen/VARELY Y, Paavo Myllymäki/MTK Varsinais-Suomi, Pasi Nummela/ProAgria Länsi-Suomi, Roosa Jaakkola/ Gasum Oy, Sini Wallenius/MMM, Timo Oja/Mynämäki. Hankkeista: RANKU / Sami Talola ja KOTOMA / Mikko Jaakkola, Harri Lilja ja Pekka Parkkila.

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.34. Todettiin läsnäolijat.

Ohjausryhmän edellisessä kokouksessa 1.2.2017 päätettiin, että kevään kokouksessa keskitytään BILKE-hankkeen asioihin. RANKU- ja KOTOMA -hankkeiden osalta ei ole tullut käsittelyä vaativia asioita ja hankkeet käsitellään tarkemmin syksyn kokouksessa 19.9.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin muutoksitta.

3. Keskustelu edellisen kokouksen (1.2.2017) pöytäkirjasta

Pöytäkirjantarkastajat ovat hyväksyneet edellisen kokouksen pöytäkirjan 8.2.2017. Keskusteltiin pöytäkirjassa sovitusta asioita. Esitettiin Elsille kiitokset Perniön Juottimenojan retkestä, joka toteutettiin ohryn kokouksen jälkeen.

4. RANKU-hanke lyhyesti

Sanna Tikander esitteli lyhyesti RANKU-hankkeen ajankohtaisia kuulumisia. Hanke on edennyt suunnitellusti. Ajankohtaiset tapahtumat hankkeen verkkosivuilla: www.ymparisto.fi/ranku > Ajankohtaista.

- Varsinais-Suomen kuntatyöpaja 11.5. kaikille maakunnan kunnille
- Satakunnan kuntatyöpaja 17.5. kaikille maakunnan kunnille
- Kuntien kiertotalousmatka Suomessa 31.5.-1.6.
- Hankkeen esittämien kehitystoimenpiteiden eteenpäin viemiseksi on valmisteltu erilaisia uusia hankkeita yhdessä eri sidosryhmien kanssa. Julkisten hankkijoiden ja maatalouden tarjoajien

yhteistyön lisäämiseen ja RANKU-toiminnan maakunnallistamiseen keskittyvät hankeideat ovat päässeet jatkuon Raki2-ideaan.

- Ollaan mukana kesän yleisötapahtumissa: Farmari 14.-17.6. Seinäjoella, SuomiAreena 10.-14.7. Porissa, KuntaMarkkinat 13.-14.9. Helsingissä, ja monia pilottikuntien omia tapahtumia mahdollisuuksien mukaan yhdessä pilottikuntien kanssa.
- Loppuseminaari järjestetään 1.11. Turussa Virastotalolla yhdessä RuokoPelto ja JärkiLannoite -hankeiden kanssa.
- Kesän harjoittelija tulossa 15.5. ja 5 kk-työntekijän rekry käynnissä.

Keskustelu:

- Ehdotettiin, että myös BILKE:n tuloksia on hyvä tuoda esille marraskuun loppuseminaarissa. Todettiin, että hankkeen esitys järjestetään jollain tavalla.
- Raki2-hakuun valmistelussa olevan Kohti ravinneneutraaleja maakuntia -hankkeen hankesuunnitelma lähetetään Marja-Liisalle kommentteille.

5. KOTOMA- hanke lyhyesti (ei esitystä kokouksessa)

- Pekka Parkkila aloitti KOTOMAn suunnittelijana 3.4. alkaen, joten nyt päästään kunnolla vauhtiin hankkeen toteutuksessa. Pekka on valmistunut aikaisemmin Hämeen ammattikorkeakoulusta ympäristösuunnittelijaksi (AMK) ja kohta myös bio- ja elintarviketekniikan insinööriksi (AMK). +358 50 396 1605, pekka.parkkila@ely-keskus.fi
- RUSLE:n perussimulointiin tarvittava dataan kootaan ja tuoreilla tiedoilla laskettuja eroosiokarttoja alkaa olla käytettävissä kesäkuun alkupuolella. Nämä kartat laitetaan ArcGis-Onlineen ja niitä on tarkoitus esitellä mm. Farmari-näyttelyssä.
- Pilotoinnin valmistelu aloitetaan Punkalaitumenjoen osalta, koska siihen on PIRELY:n erillisrahoitus.
- Muita pilottialueita ei ole vielä sovittu, mutta viimeistään kesäkuun alussa pitää aloittaa valmistelut näidenkin osalta. Eroosiokartat antanevat osviittaa minne päin suuntamme, mutta toki paikallisella aktiivisuudella on oma painoarvonsa. Jatkamme neuvotteluja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa, ensimmäisinä SAVE- ja LOHKO-hankkeet.
- KOTOMA sai ohjausryhmän kokouksessa toivotun jatkoajan 30.6.2018 asti.

Keskustelu:

- Haluttiin tietää tarkemmin hankkeen pilottialueista. Koska KOTOMAn edustajia ei ollut kokouksessa mukana, sihteeri kysyi asiaa sähköpostilla. Mikko Jaakkolan vastaus oli: ”Yhdeksi pilottialueeksi on valittu Punkalaitumenjoki, koska PIRELY:tä on tullut siihen erillisrahoitus. Muut valitaan kesäkuun alkupuolella, kun RUSLE:n perussimulointi on tehty koko toimialueelle. Mahdollisesti yksi pilottialue on SAVE-hankkeen kanssa yhteinen, mutta sekin varmistuu varmaan kesäkuussa. Pilotointialueiden valinta perustuu simulointiin, yhteistyömahdollisuudet eri hankkeiden kanssa vaikuttavat luonnollisesti valintaan.”

6. BILKE-hanke

a) BILKE-hankkeen loppuraportin käsittely ja hyväksyminen

Elsi Kauppinen esitteli hankkeen tuloksia ja loppuraporttia. Esitys pöytäkirjan liitteenä 1. Loppuraporttiluonnos on lähetetty ohjausryhmälle kommentteille. Liitteitä voi pyytää Elsiltä. Ne ladataan luettavaksi myös hankkeen Internet-sivuille www.ymparisto.fi/bilke

Haavoittuvuusanalyysi

Haavoittuvuusanalyysi tehtiin yli sektoreiden, mutta myöhemmässä tarkastelussa keskityttiin maatalouteen. Ilmastokestävyyden työkaluiksi tunnistettiin 8 erilaista aihekokonaisuutta:

Työkalu 1: Maaperä

Ei panostettu suuresti, mutta järjestettiin joulukuussa 2016 työpaja. Aihe on tärkeä ja loppuraporttiin tullaan lisäämään aiheesta lisää tarkastelua. Maaperä ja valumavesien hallinta ovat samaa kokonaisuutta, johon lopulta kaikki viljely- ja ympäristötoimenpiteet alati vaikuttavat ja näkyvät valumaveden kiintoaine- ja ravinnepitoisuuksina.

Työkalu 2: Vedenkäyttö ja kastelu

Tehtiin tarkasteluja Sirppujoen vedenkäytön ja kastelun osalta. Kastelutarvetta arvioitiin SYKEN malleilla ja peilattiin tulevaisuuteen ja menneisyyteen. Kastelutarve on merkittävästi lisääntynyt ja todennäköisesti jatkaa kasvua myös tulevaisuudessa, vaikei yhtä nopeasti. Tämä on huomioitava tulevaisuudessa sekä maankäytössä että investointitukien osalta.

Työkalu 3: Maan kuivatus

Nykyinen uomaverkosto on mitoitettu kerran kahdessakymmenessä vuodessa toistuvan kevättulvan vesimäärille. Hankkeessa arvioitiin pitäisikö mitoitusta muuttaa. Tarkastelujen perusteella todettiin, ettei akuuttia mitoitusten muutostarvetta ole, mutta aktiivista seuranta on syytä tehdä, jotta voidaan varautua muutoksiin ajoissa.

Keskustelu:

Todettiin, että loppuraporttiin on syytä lisätä, että mallinnukset on tehty Varsinais-Suomen ilmastonmuutosskenaarioiden perusteella. Ja tarkennettava, että tulokset on tarkasteltu vain Sirppujoen valuma-alueelle. Tuloksista ei ole syytä tehdä valtakunnallisia yleistyksiä.

Todettiin, että talviaikaisen kasvipeitteisyyden merkitys kasvaa talvisateiden lisääntyessä. Tästä pitää tuoda selkeää viestiä esille, että osataan varautua muutoksiin.

Kysyttiin, että miten säätösalaajituksella voisi säädellä talviaikaisia sateiden aiheuttamia tulvia ja veden kulkua. Todettiin, että merkittävästi niillä ei pystytä pidättämään vesiä talviaikaan. Peruskuivatus on kuitenkin otettava tässä kokonaisuutena mukaan. Todettiin, että Toimivat Salaojat-hankkeen (Toska) toimintaan on vietävä BILKEN tuloksia mukaan.

Todettiin, että hankkeen loppupäätelmä mitoituksista on yhdenmukainen tulvariskien ja kaupunkitulvien hallinnan kanssa. Tulevaisuudessa kevät tulvat pienenee ja rankkasateet lisääntyvät, ei kuitenkaan ole syytä muuttaa mitoitusta.

Työkalu 4: Luonnonmukainen ojitus

Hankkeessa tarkasteltiin etenkin 2-tasosuomia. Tutustuttiin olemassa oleviin kohteisiin (Juottimenoja, Ritobäcken, Leppioja ja Mättäänoja). Kohteet toteutettu pakottavan tarpeen ajamina, ei pelkästään ympäristöperusteiden vuoksi. Ongelmina ovat olleet mm. uoman eroosio, tulvinta pelloille vuosittain ja happamien sulfaattimaiden tulviminen. Perinteinen uoman syvennys kaivamalla tai ruoppaus ei ole kohteilla ollut mahdollista, joten on jouduttu keksimään muita ratkaisuja. Päädettiin 2-tasouomien rakentamiseen.

2-tasouomista on puhuttu vuosia (vuosikymmeniä), mutta käytäntö ei ole yleistynyt. Yleensä syynä on pidetty sitä, että maanomistajat vastustavat peltopinta-alan menetystä Mättäänojalla maanomistajat eivät kuitenkaan kokeneet peltomaan menetystä tulvatasanteiden takia isoksi ongelmaksi. Kaksitasuoma vähentää alueen tulvimista, jolloin peltomaan laatu paranee laajahkolla alueella. Peltomaan menetyksen koettiin olevan pikemminkin vaihtokauppa paremmasta vesitaloudesta pelloilla. Ongelmana ovat ennemminkin byrokratia ja perinteiset ajattelutavat.

Keskustelu:

Todettiin, että aina tulvahyllyjä ei olla valmiita hoitamaan niittämällä, vaikka tukia ollaankin valmiita vastaanottamaan. Asenteita tulisi muuttaa. Todettiin, että hanke on tuloksillaan

nostanut mielenkiintoisia, uusia asioita esille. Näitä on syytä ottaa huomioon tulevaa ohjelmakautta valmisteltaessa, jos halutaan lisätä luonnonmukaisen ojituksen käyttöönottoa. Esityksessä ollut taulukko antaa asiasta selkeän kuvan. Käynnistyneessä SYKE:n Kurvi-hankkeessa jatketaan ongelmien ratkaisua.

Todettiin, että hankkeessa on päästy konkreettisiin hyviin tuloksiin. Niitä on syytä tuoda esille YMssä ja MMMssä. Tulokset ovat hyödyllisiä uuden ohjelmakauden valmistelussa. Hankkeen ehdotukset ja muut tulokset on hyvä nostaa esille seuraavilla neuvottelupäivillä. Ehdotus laitetaan tiedoksi Sari Yli-Mannilalle. Myös Markku Puustinen pidetään asian etenemisestä tietoisena.

Työkalu 5: Ojitusisännöinti

Valtion rooli maankuivatuksessa on muuttunut ja on muodostunut tyhjiötä peruskuivatuksen osaamisessa (suunnittelu, toteutus, hallinnointi/projektiosaaminen). Uusin menetelmiin ei olla valmiita (luonnonmukaiset ratkaisut jäävät vähiin). Ojitusisännöillä saataisiin osaamista kentälle. Kokemusta tarvitaan sekä suunnittelun että töiden oikeellisuuden arvioinnissa. Tämä säästää kustannuksia ja säästö kattaa usein isännöinnin kulut. Hallinnon on oltava mukana ainakin koulutuksen suunnittelussa nykyistä tiiviimmin, jotta saadaan myös ympäristöasiat mukaan tulevaisuudessa paremmin.

Isännöintikoulutuksen toteutukseen tarvitaan pysyvä koulutusorganisaatio. Hallinto ei voi tulevaisuudessa kouluttaa kuten hankkeen piloteissa tehtiin. Koulutuksesta on tehtävä myös huomattavasti laajempi kokonaisuus kuin mitä se piloteissa oli.

Keskustelu:

Todettiin, että ojitusisännöinnistä on puhuttu aikaisemminkin, mutta nyt BILKEssa asia on mennyt konkreettisesti eteenpäin. Haasteena on, ettei ojitusyhteisöjen tarkkaa määrää tiedetä, ehkä 20 000 - 25 000 kpl.

Pohdittiin, että mikä / mitkä olisivat oleelliset tahot osallistumaan koulutuksiin ja keitä hankkeen koulutuksista olisivat kiinnostuneita? Hankkeen koulutuksissa kävi tieisännöitsijöiden lisäksi mm. aktiivisten ojitusyhteisöjen pääisännöitsijöitä, salaojasuunnittelija, jv-osuuskuntien vetäjiä, kuntien ympäristötoimen toimijoita ja ProAgrian suunnittelijoita. Suurin osa osallistujista oli tiekuntien isännöitsijöitä. Päätointa ojitusisännöinnistä tuskin tulee, mutta sivutulolähteenä se voisi toimia. Maaseudun infraisännöinti voisi olla yksi uusi elinkeinomahdollisuus maaseudulla

Tuotiin esille, että suunnittelijoiden suhtautumisen merkitys on tullut esille jo TEHO-hankkeessa. Heidät on otettava mukaan. Jos ovat kriittisiä, eivät toimenpiteet välttämättä etene.

Todettiin, että ojitusisännöinnin eteenpäin vieminen on ajankohtainen ja ajallisesti kiireellinen, koska peruskuivatuksen kunnostusta tarvitaan kiireesti. Tietojen digitalisointi olisi tärkeä saada nopeasti kuntoon. Henkilökohtainen koulutus on hyvä. Tarvitaan kuitenkin myös yleistä tiedotusta ja aktivointia. Hyviä urakoitsijoita on otettava mukaan koulutusten sisältöjen suunnitteluun. Salaojakeskus otettava mukaan asian edistämiseen, koska tekee kuivatusasiaa työkseen.

Todettiin jälleen kerran, että keskustelua tulee jatkaa Toska-hankkeen kanssa, jotta saadaan tulokset jalkautettua.

Työkalu 6: Ojitusyhteisöjen rooli

Ojitusyhteisöillä on nykyään usein vain peruskuivatushankkeiden läpiviejän rooli. Ojituksen hoito on usein retuperällä ja peruskorjaustarve tulee helposti uudelleen eteen.

Maanomistajalla ei ole tietoa hoitotarpeista tai edes siitä, että ovat osallisina ojitussyhteisöissä. Yksittäiset ojitussyhteisöt ovatkin aloittaneet itsenäisesti toimintansa uudistamista. Parhaat käytännöt tulisi koota yhteen ja levittää laajemmalle.

Keskustelu:

Todettiin, että on hienoa, että oma-aloitteista aktiivisuutta on alkanut nousta asian ympärillä. Näistä toimijoista on pidettävä huolta ja kutsuttava tilaisuuksiin ja koulutuksiin kertomaan kokemuksistaan. Toimenpiteiden ja hoidon kustannusjaottelu pitäisi olla yksinkertaista ja helppoa kaikille toimijoille. Hanketta mm. kustannusjaottelun yksinkertaistamiseen tarvitaan. On pohdittu, mitä muuta kustannusjaottelutyökaluun tarvitaan kuin laskentaan Excel tai vastaavaa. Tuotiin esille, että erilaisia hankeideoita on jo esitetty. Sovittiin, että Elsi tarkistaa, onko asian eteenpäin viemiseksi jo valmisteilla tai haussa jotain hanketta tai vastaavaa jossain menossa.

Työkalu 7: Kaukokartoitus

Hankkeessa tehtiin tarkasteltu talviaikaisen kaukokartoituksen mahdollisuuksista. Nykyiset kartoitusmenetelmät eivät vielä riitä pinta-alojen tarkastuksiin, mutta nurmien kasvipeitteisyyden jatkuvuuden toteamiseen nykyiset kartoitusmenetelmät riittävät. Kehitettävää on etenkin laadun mittauksissa (CAI-indeksi). Tällainen hanke on valmistelussa.

Työkalu 8: Tiedonvälitys ja osallistaminen

Hanke järjesti useita yleisötilaisuuksia ja koulutuksia. Kirjallisuuskatsauksia tilattiin 2 kpl, joista toinen käsitteli kuinka vaikuttaa maanviljelijöiden ilmastotietoisuuteen ja -asenteisiin. Siinä merkittävimminä havaintoina oli:

- Pelkästään ilmastolle hyödyllisiä toimia on hankala perustella maanviljelijöille, ja viljelijät voivat kokea olevansa ahtaalle ajettuna taloudellisesti sekä nähdä ilmastokeinojen taistelevan heidän sosiaalista tai kulttuurista ymmärrystään vastaan.
- Maanviljelijät näkivät luotettavan tiedon puutteen rajoittavan mahdollisuutta tehdä ilmastoystävällisiä päätöksiä ja paikalliselle tiedolle nähtiin olevan tarvetta.
- Kahden yhtä aikaa toteutettavan politiikan vaatimukset tehokkaasta maataloustuotteiden tuottamisesta ja toisaalta maaseudun maisema- ynnä muiden arvojen ylläpitämisestä ovat ristiriidassa keskenään ja aiheuttavat viljelijässä hämmennystä, koska maisemanhoitoa tai muuta vastaavaa toimintaa ei ole ymmärretty tuotteena, vaan jonkinlaisena puuhasteluna, johon tarve tulee ulkopuolelta, ei viljelijältä itseltään.

b) Keskustelua hankkeen jatkotoimista

Elsi Kauppinen esitteli hankkeen jatkoajatuksia ja mitä vielä tehdään vaikka BILKE päättyykin.

- RANKU-hankkeen kanssa työstetty Turun kaupungin idea Topinojan 2-tasouomasta etenee ja suunnitelmat laaditaan kesän aikana niin, että kaivu- ja koulutustöihin päästään vielä tämän vuoden puolella
- WaterDrive-hanke on haussa ja vastausta odotellaan toukokuun lopussa
- Ojitusisännöinnin jatko on epävarmaa. Rahoitusta ei ole ja toteuttajaa ei tällä hetkellä ole.

Keskustelu:

Todettiin, että tuloksissa hyviä asioita, joita tulee tuoda esille. Vesienhoidon rahoituksen kärkihankerahoituksesta voisi hakea erillistä rahaa hankkeessa esitettyihin jatkotoimiin. Kannattaa hakea nopeallakin aikataululla vielä nyt keväällä. Hankeidean toimenpiteet pitää liittää tarkkaan vesienhoidon toimenpiteiden toteuttamiseen.

Todettiin, että hankkeen lopputulos on erilainen kuin hankesuunnitelma, mutta hankkeesta tuli hyvä. Kirjallisuusselvitykset jäivät vähemmälle ja keskityttiin maatalouteen, eikä halattu kaikkea. Maaperän painoarvo täytyy nostaa hankeraporttiin vielä mukaan.

Todettiin, että ollaan tyytyväisiä hankkeeseen ja loppuraportti toimii myös siten, että sieltä pystyy poimimaan yksittäisiäkin toimenpiteitä. Esitettiin kiitokset koko porukalle. Todettiin, että hankkeen loppuraportti osoittaa haasteen YMlle, MMMlle ja aluehallinnolle; on syytä ottaa haaste vastaan ja ryhtyä toimiin.

Todettiin, että panos-tuotos tarkastelun kannalta hankkeessa ollaan ytimessä. Todettiin, että tulevaisuudessa maatilat kasvavat edelleen ja lohkot ja peltoalat sirpaloituvat. Tämä on otettava huomioon myös. Todettiin, että säätösalaajitusta ja sen tukea tulisi laajentaa myös muualle, jos halutaan puuttua ravinnekuormitukseen kustannustehokkaasti. Mitä lähempänä ollaan alkulähdettä, sitä paremmin päästään käsiksi ravinnepäästöihin. Kuivatuksessa on paljon käyttämätöntä potentiaalia; satovarmuus, satotasot, peltoliikenteen paraneminen.

Pohdittiin, että onko liian toimivaa ojitusta olemassa, häviääkö hiili liiallisen kuivatuksen myötä. Pohdittiin turvemaiden käyttäytymistä, muuttuko se kuivatuksen myötä? Eloperäisten maiden pohjaveden tason tulee olla tarpeeksi korkealla ja optimissa, jotta turhilta päästöiltä vältytään.

Todettiin, että hankkeen tarkastelukulma on paneutua ongelmiin tuotannollisen infran kautta, ei tuotannon kautta. Siksi tämä hanke erilainen kuin muut hankkeet. Seuraavaksi on tehtävä synteesi mitä asioita tarvitsee miettiä infraa vasten:

- peruskysymyksenä uomaverkoston vaiheittainen luonnonmukaistaminen 2-tasouomiksi
- paikalliskuivatuksen kestävyys ja kehittämistarpeet osana kuivatusverkostoa (mm. Toska-hanke)
- maan rakenne vs. kuivatus, maaperän hiili
- kiertotalouden mahdollisuudet maataloudessa ja muuttuvissa ilmasto-oloissa – mm. lanta
- tuotanto ja muuttuva pellon käyttö – pysyvien nurmien viljelyala vs. viljanviljelyala ja muokkaukäytännöt, uudet viljelykasvit
- vesiensuojelutoimet vs. ilmastonmuutoksen vaikutusten kompensoiminen
- uudet toimintatavat – ojitussyhteisöjen rooli
- vesistökuunnostustoimet vs. valuma-alueet

Todettiin, että elinkeinojenkin kannalta hankkeen raportti on mielenkiintoinen. Todettiin, että ojitussyhtymät on kaivettava jostain esille. Hanke on tuottanut paljon käytännön juttuja joiden on syytä mennä eteenpäin.

Ohjausryhmä hyväksyi hankkeen loppuraportin asiat ja rakenteen kokouksessa esitettyjen asioiden editoinneilla ja lisäyksillä. Kommentteja raporttiin voi lähettää Elille vielä 11.5. asti.

7. Muut asiat

Nostettiin esille, että hiljainen osaaminen on häviämässä ojitus- ja vesitalousasioissa. On toimittava nopeasti, jotta tieto saadaan jaettua kentän käyttöön. Toimijoiden roolin muuttuessa ja resurssien vähetessä on hankerahoitus tulevaisuudessa yhä tärkeämpää. Tässäkin hankkeessa on esitetty monta teemaa, joiden eteenpäin viemiseen tarvitaan monta erillistä hanketta. Kaikkea ei voi tehdä yhdessä hankkeessa.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous on sovittu pidettäväksi 19.9.2017 Turussa klo 9.30 - 11.30. Kokouksessa käsitellään RANKUn ja KOTOMAn asioita.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.33

Anni Karhunen
YM
Puheenjohtaja

Pöytäkirjan tarkastajat

Seppo Jaakonmäki

Sanna Tikander
RANKU-hanke, VARELY
Sihteeri

Kaija Salmela

JAKELU: Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet